

2020-10-11 Slutrapport för antikvarisk medverkan vid diverse restaureringsåtgärder inom

VÅSBO FÄBODAR

Kulturresevat

Ovanåkers socken

Ovanåkers kommun

Gävleborgs län

Byggnadsvårdsbidrag

Länsstyrelsens diarienummer 8634-2019

Beställare: Våsbovallarnas sambruksförening

MiGo: byggnadsvård

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning s. 3

Administrativa uppgifter s. 4

Inledning s. 5

Restaureringens syfte och antikvarisk slutbedömning s. 6

Genomförda åtgärder – Hagas fäx, Västra Roteberg 6:1 s. 7

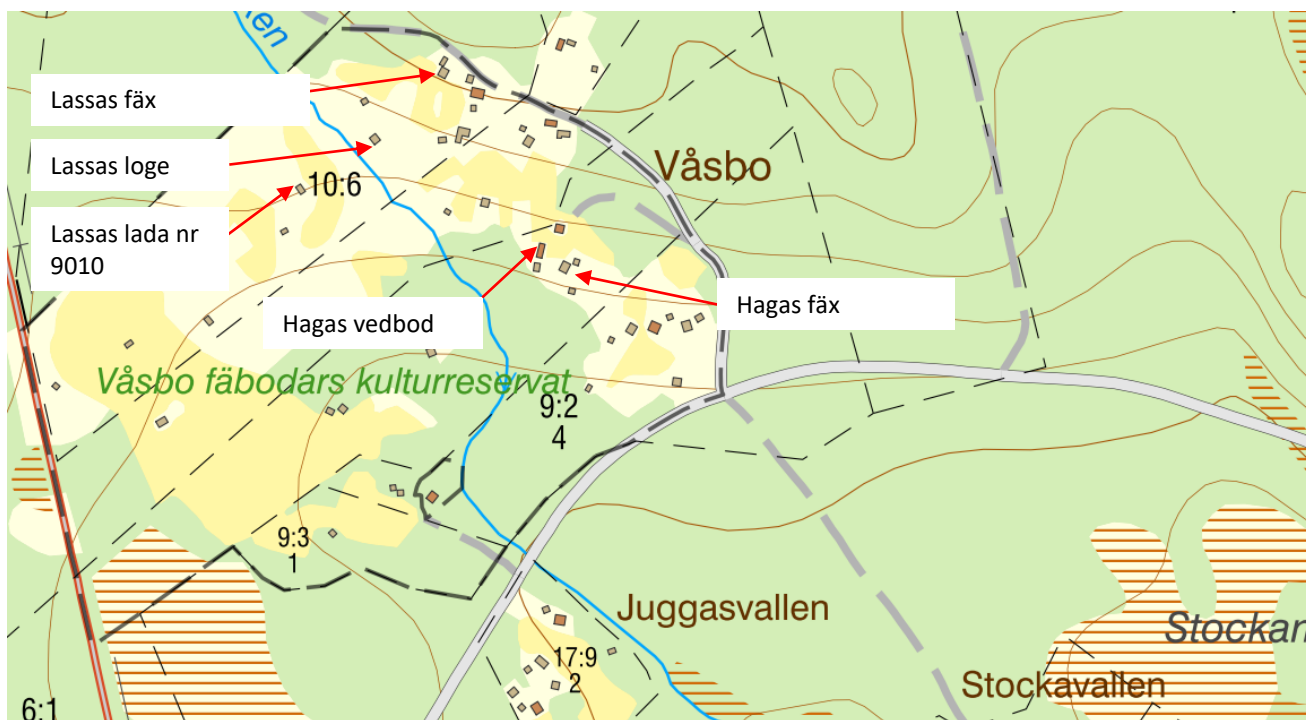
Genomförda åtgärder – Hagas lada, Västra Roteberg 6:1 s. 17

Genomförda åtgärder – Hagas vedbod, Västra Roteberg 6:1 s. 21

Genomförda åtgärder – Lassas fäx, Västra Roteberg 10:6 s. 30

Genomförda åtgärder – Lassas loge, Västra Roteberg 10:6 s. 36

Genomförda åtgärder – Lassas lada nr 9010, Västra Roteberg 10:6 s. 47

Karta över Våsbo fäbodars med de aktuella objekten markerade.
©Lantmäteriet ordernummer 50105293_190001.

SAMMANFATTNING

Våsbo fåbodområde ligger cirka 1,5 mil nordväst om centrala Edsbyn, Ovanåkers kommun, och cirka 1 mil från byn Roteberg där hemgårdarna ligger. Inom fåbodområdet finns det sju vallrutor som tillhör gårdarna Lassas, Skomakra, Haga, Olols, Juggas, Emmans och Stocka. De fyra första ingår i kulturreseptatet Våsbo fåbodan.

Vid arbetena under 2020 åtgärdades sex byggnader fördelade på Lassas och Hagas vallar. En ansökan om byggnadsvårdsbidrag lämnades in till Länsstyrelsen Gävleborg, vilken beviljades den 6 mars 2020 (diarienummer 8634-2019).

Arbetena pågick under augusti och september 2020 och utfördes av Lassas Byggnadsvård AB genom Martin Karlsson, Christer Åsentorp och Magnus Wählander.

Arbetet med omläggningen av taket på Hagas vedbod utfördes av fastighetsägarna Gunnar Nyberg och Per-Anders Nyberg. Detta takarbete genomfördes under september.

Slutbesiktning genomfördes den 7 oktober 2020.

Antikvarisk medverkande var Mimmi Göllas, MiGo byggnadsvård.

Medverkade vid slutbesiktningen gjorde: Patrik Uhras, Nils Jonsson, Per-Anders Nyberg, Gunnar Nyberg, alla från sambruksföreningen, samt Martin Karlsson, Lassas byggnadsvård och Mimmi Göllas, MiGo byggnadsvård.

GENOMFÖRDA ARBETEN

Hagas fåx

- Byte av bottenstockar C1 och C2 från hörn CD till dörröppning. Stagning av stommen med dragstag från bottenstockar till bärlinor.
- Justering av grundstenar och omstapling av fyllnadsmur.

Hagas lada

- Lyftning och förstärkning av hörnstöd med nya grundstenar.
- Byte av tröskelstock på framsidan A.

Hagas vedbod

- Omläggning av spåntak.

Lassas fåx

- Byte av bottenstock B1 från hörn BC till dörröppning.
- Byte av dörrgått som fälldes in i B1.
- Ny droppbräda över dörröppning.
- Stöttning av bärlina med stolpe på sten.

Lassas loge

- Nya grundstenar.
- Byte av syllram.
- Skarv av bärlinor vid uppkörsramp.
- Ny uppkörsramp.

Lassas lada nr 9010

- Förstärkning av grundstenar.

ANTIKVARISK SLUTBEDÖMNING

Inga avvikelser från åtgärdsförslaget noterades.

Ett mindre tillkommande arbete utfördes eftersom det var en skada på en bärlina på Lassas loge som inte hade uppmärksamats vid besiktningen.

Antikvarisk slutbedömning

Arbetena är utförda i enlighet med villkoren angivna i bidragsbesluten med diarienummer 8634-2019 med ovan tillkommande arbeten.

Arbetena är mycket väl utförda och därmed godkända för utbetalning.

Mimmi Göllas, 2020-10-11

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Fastighet

Haga, Västra Roteberg 6:1 – fäx, vedbod

Lassas, Västra Roteberg 10:6 – fäx, loge, lada

Fastighetsägare

Våsbovallarnas sambruksförening

c/o Patrik Uhras

Länsstyrelsens handläggare

Anna Sundberg, Länsstyrelsen Gävleborg

Entreprenör

Bygg

Lassas byggnadsvård AB

Antikvarisk medverkan

MiGo byggnadsvård

Tid för genomförande

Augusti-september 2020

Besiktningssunderlag

2019-11-25 MiGo byggnadsvård

Länsstyrelsens beslut

2020-03-06 bidrag och antikvarisk medverkan
dnr 8634-2019

Antikvarisk medverkan

1. 2020-06-09

2. 2020-09-15

3. 2020-10-07 Slutbesiktning

Slutrapport

2020-10-11 MiGo byggnadsvård

Korrektur och språkgranskning

Margareta Krause, Smens översättning &
språkgranskning

Foto

Mimmi Göllas, MiGo byggnadsvård, där annat
inte anges

INLEDNING

BAKGRUND

Våsbovallarnas sambruksförening arbetar kontinuerligt med vård och underhåll av byggnaderna inom kulturreseptatet Våsbo fäbodrar. Vid arbetena under 2020 åtgärdades sex byggnader fördelade på Lassas och Hagas vallar.

En besiktning gjordes på plats den 22 november 2019 och ett åtgärdsförslag, daterat 25 november, upprättades som grund för ansökan om byggnadsvårdsbidrag. Ansökan beviljades av Länsstyrelsen Gävleborg den 6 mars 2020 (diarienummer 8634-2019).

Arbetena pågick under augusti och september 2020 och utfördes av Lassas byggnadsvård AB genom Martin Karlsson, Christer Åsentorp och Magnus Wählin.

Arbetet med omläggningen av taket på Hagas vedbod utfördes av fastighetsägarna Gunnar Nyberg och Per-Anders Nyberg. Detta takarbete genomfördes under september.

Slutbesiktning genomfördes den 7 oktober 2020.

Antikvarisk medverkande var Mimmi Göllas, MiGo byggnadsvård.

Medverkade vid slutbesiktningen gjorde: Patrik Uhras, Nils Jonsson, Per-Anders Nyberg, Gunnar Nyberg, alla från sambruksföreningen, samt Martin Karlsson, Lassas byggnadsvård och Mimmi Göllas, MiGo byggnadsvård.

BESKRIVNING OCH HISTORIK

Våsbo fäbodområde ligger cirka 1,5 mil nordväst om centrala Edsbyn, Ovanåkers kommun, och cirka 1 mil från byn Roteberg där hemgårdarna ligger. Vallområdet ligger på en sluttning som utgör södersidan av ett mindre bergskrön, norr om sjön Norra Våsen. Inom fäbodområdet finns det sju vallrutor som tillhör gårdarna Emmans, Lassas, Skomakra, Haga, Olols, Juggas och Stocka. De två sistnämnda ligger närmast sjön,

medan Emmans ligger högst på krönet. Övriga fyra ligger samlade i mitten och utgör ett välbevarat fäbodområde med betade marker, fastbandhagar och många timmerbyggnader. Våsbo är en genuin fäbodområde med få motsvarigheter när det gäller byggnationen eftersom bara någon enstaka byggnad har tillkommit och bara ett fåtal har försvunnit sedan fäbodbruk bedrevs på varje vallruta. Vallbäcken rinner genom fäbodområdets lägre delar ned mot Norra Våsen. Byggnaderna ligger på höjden i nordöstlig-sydvästlig riktning med odlingsmark med lador i sluttningen åt sydväst.

Våsbo fäbodrar finns väl redovisade och beskrivna sedan tidigare, framför allt genom det arbete som gjordes inför bildandet av kulturreseptatet.

KULTURHISTORISK VÄRDERING OCH GÄLLANDE SKYDD

Våsbo fäbodrar är kulturreseptat och skyddas genom särskilda bestämmelser.

RESTAURERINGENS SYFTE OCH ANTIKVARISK SLUTBEDÖMNING

RESTAURERINGENS SYFTE

Målsättningen var att åtgärda rötskador i timmerstommar och genomföra återkommande större underhållsinsatser som rätning av stommar och omläggning av spåntak.

Insatser gjordes med målsättning att förlänga underhållsintervallerna, t.ex. genom att större hörnstenar än tidigare tillförts under bärande punkter eftersom byggnaderna sjunker och marknivån höjs. En stabilisering av fäxet hos Haga genomfördes med snedstag under byggnaden eftersom den har lyfts och rätats vid återkommande tillfällen och fortsätter att sätta sig.

Målsättningen med det antikvariska uppdraget var att beskriva arbetsprocessen och dokumentera genomförda arbeten.

ANTIQUARISK SLUTBEDÖMNING

Länsstyrelsens villkor

Länsstyrelsen Gävleborg har genom beslut daterat den 6 mars 2020 beviljat bidrag (dnr 8634-2019) till åtgärden under vissa villkor. Villkoren i korthet är att:

- Arbetena utförs i överensstämmelse med ansökan.
- Startmeddelande ska inkomma.
- Arbetena sker under antikvarisk medverkan.
- Slutbesiktningsintyg ska inkomma 1 vecka efter slutbesiktning.
- Arbetena ska sammanfattas i en rapport senast 3 månader efter slutbesiktning.
- Redovisningen får användas och tillgängliggöras av länsstyrelsen och RAÄ.

Avvikelse från planerade arbeten

Inga avvikelser från åtgärdsförslaget noterades.

Ett mindre tillkommande arbete utfördes eftersom det var en skada på en bärlina på Lassas loge som inte hade uppmärksamats vid besiktningen.

Antikvarisk slutbedömning

Arbetena är utförda i enlighet med villkoren angivna i bidragsbesluten med diarienummer 8634-2019 med ovan angivna tillkommande arbeten.

Arbetena är mycket väl utförda och därmed godkända för utbetalning.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER –

Hagas fäx, Västra Roteberg 6:1

Mark och grund samt stomme

Beskrivning

Fäxet är timrat med en över- och en undervåning i suterräng.

Skador

Konstruktionen är problematisk där sammanbindande syll saknas nedtill på långsidorna eftersom djuren skulle kunna gå in under byggnaden. Byggnaden ligger i en sluttning vilket gör att de nedre delarna pressas ut åt olika håll.

Hagas fäx har åtgärdats vid minst ett par tillfällen. Djuren har gått in under fäxet och trampandet i leran kan påverka stenarna som halkar i väg.

Det var rötskador i två korta bottenstockar på D, D1 och D2 från hörn CD fram till öppningen.

Hörn DA stod lågt och hade halkat av hörnstenen för längde sedan. Fukt och skräp på stenen hade orsakat röta i knutskallarna.

dragkrafterna kompletterades dessa med stag av järn som lades bakom trästagen. Järntenen drogs genom ett borrarat hål i väggstocken, andra varvet, där en ögla med spets slogs in i timret. Staget spändes sedan mot bärlinan och tenens spetsade ände slogs in i bärlinan.

Målet var att låsa stommen så att inte nedervåningens väggar skulle vika ut sig igen även om det kommer att vara fortsatta rörelser i marken.

- Byte av D1 och D2 från hörn CD fram till dörröppningen. Ersättningsvirket var tätvuxen fura med hög kärnandel. Stockarna var av rundtimmer som barkades och ändarna höggs med yxa.
- I hörn DA grävdes syllen fri och sten lades in mellan mark och trä.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER

- Stommen lyftes och riktades.
- Stensockeln sågs över under hela byggnaden. Större stenar lades under bärande punkter, och fyllnadsmuren staplades upp under resten. Grästuvor grävdes undan med spade.

Vi får räkna med att stenarna i grundmuren även i fortsättningen kommer att röra sig men förhoppningen är att det ska gå längre tid mellan åtgärderna än tidigare.

- Fyra trästag tillfördes, placerade på baksidan av mellanbjälklagsåsarna för att inte ingången ska bli för smal. För att klara

2019-11-22: Fäxet rör sig och glipor har uppstått mellan timmerstockarna samtidigt som stenstöden ramlat undan under syllarna.

2019-11-22: Det är en svag konstruktion eftersom sammanbindande syll saknas och korna går in under byggnaden vilket tryckt ihop marken mot grundstenarna.

2019-11-22: En inhuggen gåt håller ihop ändarna men hela väggen viks ut.

2019-11-22: Mellanbjälklaget sett underifrån.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Hagas fåx, Västra Roteberg 6:1

2019-11-22: Rundtimmerstockarna D1 och D2 hade rötskador och byttes ut när arbeten med grund och stomme ändå skulle göras.

2019-11-22: Hagas fåx.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Hagas fäx, Västra Roteberg 6:1

2020-10-08: *Slutbesiktning* Hagas fäx efter att stomme och grund har åtgärdats.

2020-10-08 : *Slutbesiktning* Vägstockarna D1 och D2 har bytts ut. Stengrunden har staplats om. I D2 syns järnstagets infästning.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Gåten har narats fast i timmerväggen.

2020-10-08:
Slutbesiktning Vägg D
efter färdigställande.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Fåxets hörn DA har fått en översyn. Jord nära syllen har tagits bort och stenar lagts in under timret för att förhindra att fukt orsakar röta.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Stengrunden har kompletterats efter att stommen dragits ihop. Järnstagets genomföring genom stocken har markerats med röd pil.

2020-10-08: Slutbesiktning Långsida D efter åtgärd.

2020-10-08: Slutbesiktning Långsida B efter åtgärd. En större sten togs fram och lades in vid dörröppningen för att bromsa fortsatta rörelser. Marknivån sänktes genom grävning längs långsidan och stenvuren staplades om.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Stagen på långsida B som ska hålla väggen på plats framöver. Öppningarna kommer att spärras av så att djuren inte kan gå in under fäxet.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Nya trästagg. Det gick inte att hitta en bra infästning för stagen som skulle klara dragkrafterna och därför tillfördes ett dragjärn parallellt med trästaget.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Järnstaget har en vinklad ände med spets som har slagits in i bärlinan.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Nedtill går järnstaget genom stocken via ett borrarat hål. På utsidan har järnet en u-form med spets som slagits in i stocken.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Hagas lada, Västra Roteberg 6:1

Mark och grund samt stomme

Beskrivning

Rundtimmerlada med delvis spetsiga ändar i knutarna som visar att ladan troligen har byggts av virke som har fällt alldeles i närheten. Mushylleliknande syllar på kortsidorna.

Ladan är sliten och rundtimret på framsidesgaveln är till stor del borta. Det ligger delar av timmer på backen och det är möjligt att djuren har kliat sig på ladan så att det lossat virke.

Ladan är speciell genom sitt enkla utförande som gör att man gärna vill tro att den kom till när marken röjdes fram för att anlägga delar av fäboden. Målsättningen var att försöka behålla så mycket som möjligt av timret i stommen även om det är i mycket dåligt skick.

Skador

Ladan stod nära marken, vilket gjorde att det fanns stor risk för att den tidigare utbytta bärlinan under långsida D hade rötskador igen.

Det var rötskador i tröskelstocken A2 och genom att den är urtagen för gåt och dörröppning blir skadan genomgående, vilket skadar den sammanhållande funktionen.

Framöver kan det behövas förstärkningar i hörnen för att kompensera för de dåliga knutarna, men vi avvaktar med detta.

rundtimmer av fura med hög kärnandel som barkades. Stocken vändes lika som nu avseende riktning topp-rot i stommen. All bearbetning gjordes med yxa. Knutändarnas form och urtaget för dörrgåterna kopierades.

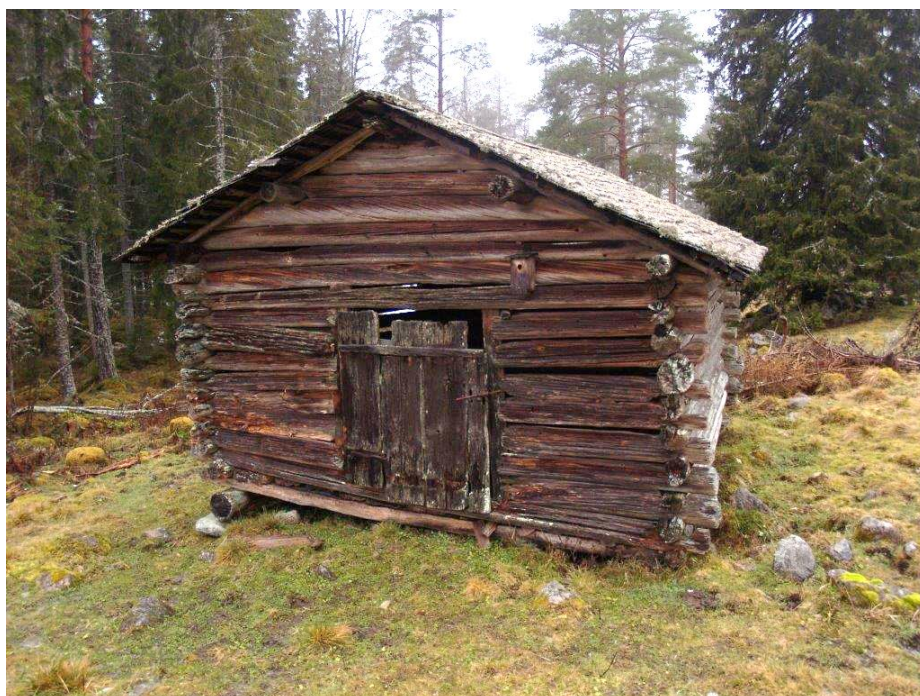
- En stor sten på långsidan D, vid hörn DA, togs bort och återanvändes i fäxets grund. Stenen orsakade stänk mot syllen.

Bärlinan under D hade mindre rötskador på undersidan där den legat mot marken men hade kvar sin bärande förmåga och behövde inte bytas.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER

- Ladan lyftes och nya, större hörnstenar lades under alla bärande punkter. Stenstöden byggdes upp med en bred bas så att det framöver ska gå att modulera om stenstöden och fylla på med nya stenar.
- Tröskelstocken, A2, på framsidan ersattes med friskt virke. Den tillverkades av

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Hagas lada, Västra Roteberg 6:1

2019-11-22: På framsidan behövde tröskelstocken, A2, ersättas med friskt virke för att inte brytas av.

2019-11-22: Det var risk för rötskador i bärlinan under D eftersom den låg nere i marken. Stenen orsakade stänk på stommen och påväxten höll fukt mot timret.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Hagas lada, Västra Roteberg 6:1

2020-09-15: Grunden på Hagas lada grävdes fram. Den stora stenen som stommen hängt upp sig på hade vid besökstillfället flyttats för att ingå i grunden under fäxet.

2020-10-08: *Slutbesiktning* En bredare stenkista har byggts upp under hörn DA för att möjliggöra fortsatta lyft och uppbyggnad av hörnstöden.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Hagas lada, Västra Roteberg 6:1

2020-10-08: *Slutbesiktning* Ladan har lyfts och rätats. Tröskelstocken har bytts ut.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Ladan efter avslutade arbeten.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Hagas vedbod, Västra Roteberg 6:1

Tak och avvattning

Beskrivning

Hyvlat spåntak av gran.

Befintligt spåntak lades 1976 av tidigare ägargeneration. Det var handspäntad fura. Virket är tårraka tagen vid det egna skogsskiftet på Slummeråsen, Svartjärnsberget. Spånet var 21”, ca 54 cm långt, och låg i tre lager. Takfoten hade tvålagstäckning. Spånen var spikade från höger till vänster. Kärnan överlappade ytveden.

Tron består av spräckt virke som ligger med 7”s distans. Efter rivning av spåntaket syntes två lager trådspik men också rester av klippspik. Det är möjligt att det har legat tre generationer spån på takets tro och att vi nu lagt det fjärde.

Skador

Det var fuktgenomslag genom spånet, främst på det bakre takfallet. Taket var bevuxet med mossa som håller fukt.

takfotsbrädan ut så att den stack ut längre.

- Spånen spikades inte i vindskivan mellan stösset och vedboden lika som tidigare, utan bara i trovirket. Vindskivan är nu lös och kan lossas, utan att takspån måste rivs, när stösstaket ska läggas om.
- Nya nockbrädor av fura.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER

- Taket lades om av fastighetsägarna med nytt maskinspäntat furuspån, vilket ger en spräckt yta. Virket hämtades från Hagas skogsskifte på Slummeråsen. Spånen är 21”, ca 54 cm, långa med varierande bredd. Läggningsen gjordes i tre lager från vänster till höger med knivsidan ned och kärnan som överlappar ytveden. Även takfoten fick en trelagstäckning med 1/3- och 2/3-dels spån. Spikningen gjordes med 2 1/2” lång blank trådspik.
- I det norra hörnet, hörn DA, drogs spånen ut lite extra för att täcka knutkedjan som tidigare stack ut utanför taket. För att få spikfäste byttes en del av nedersta

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Hagas vedbod, Västra Roteberg 6:1

2019-11-22: Vedboden, det gamla rökstösset, var i behov av nytt spåntak.

2019-11-22: På insidan syntes fuktgenomslag och svarta märken där rötan hade gått igenom spånen.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Hagas vedbod, Västra Roteberg 6:1

2020-09-15: Omläggningen av taket på vedboden, det f.d. rökstösset, under pågående arbete.

2020-09-15: Befintlig späntak lades 1976 av tidigare ägargeneration. Det var handspäntad furu. Virket var torraka tagen vid det egna skogsskiftet på Slummeråsen, Svartjärnsberget. Liggande stammar letades upp och togs hem för spåntillverkning. Spånet var 21", ca 54 cm långt, och låg i tre lager. Takfoten hade tvålagstäckning. Spånen var spikade från höger till vänster. Kärnan överlappade ytveden.

2020-09-15: Tron består av spräckt virke som ligger med 7":s distans.

2020-09-15: Två lager trådspik kan ses men också rester av klippspik. Det är möjligt att det har legat tre generationer spån på taket och att vi nu lägger det fjärde.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Hagas vedbod, Västra Roteberg 6:1

2020-09-15: Spånläggare Gunnar Nyberg.

2020-09-15: Det är möjligt att vindskivan mellan stöss och vedbod hade tillkommit senare för att hindra drivsnö. Som konstruktionen var kunde inte spånen bytas på intilliggande stösstak utan att såväl vindskivan som de spån som var spikade i den lossas. För att möjliggöra enklare byte av stösstaket kommer spånet inte att spikas i vindskivan igen.

2020-09-15: Vi hade inte sett att det var rötskador i timmerväggen. Timret stack ut utanför takfoten så regnvatten gick rakt ned på timret. Spånen ska dras ut längre denna gång vilket innebär att tron måste förlängas längst ned.

2020-09-15: På andra sidan är skadorna mindre eftersom takfoten skjuter ut längre där.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Hagas vedbod, Västra Roteberg 6:1

2020-10-08: *Slutbesiktning* Per-Anders, Nils, Gunnar, Patrik och Martin.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Vedboden med nytt spåntak och nya nockbräddor.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Vindskivan vid stössets tak är nu möjlig att ta loss eftersom spånen inte är spikade i den.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Nya nockbrädor.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Hagas vedbod, Västra Roteberg 6:1

2020-10-08: Slutbesiktning

2020-10-08: Slutbesiktning I norra hörnet är spånet utdraget längre för att täcka den utskjutande knutkedjan. Trobrädan längst ned i takfoten har till del bytts ut och förlängts.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Lassas fäx, Västra Roteberg 10:6

Mark och grund samt stomme

Beskrivning

Fäxet är timrat med en över- och en undervåning i suterräng.

Skador

Öppningarna i undervåningen försvagar konstruktionen, och sättningar uppstår när väggarna, som inte binds samman av någon syll på långsidorna, glider på hörnstenarna. Genom att byggnaden ligger i en lutning är det ett visst tryck som får stommen att vilja glida i väg i lutningen. Lagningar av syllen och gåten som hade gjorts tidigare höll inte och skulle göras om.

dörröppningen.

- En extra stolpe på sten sattes in under en bärlina som är försvagad genom fäxröta och urin. Bärinnan hålls under uppsikt så att den inte blir sämre.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER

- Lagningen under syllen från dörröppningen fram till hörn BC ersattes med timmer i ett helt stycke. Ersättningsvirket var tätvuxen fura med samma grova dimension som de övriga stockarna i väggen. Stocken knutades in i knutkedjan och ett gåtspår höggs i andra änden för den nya dörrgåten.
- Den nya syllen lades på befintlig hörnsten i hörn BC med mindre stenar mellan sten och trä, för att den inte ska dra i sig vatten som samlas på stenen.
- Gåten till vänster i dörren, mot hörn BC, ersattes med en ny bilad gåt av tätvuxen fura med hög kärnandel. Syllen formades så att gåten kan stå i syllen, inte mot stenen som tidigare.
- Vid dörröppningen på långsida C justerades timmerstommen, och stenarna staplades om så att stommen vilar på sten. Viss handgrävning gjordes längs stengrunden för att sänka marknivån.
- En ny droppbräda spikades ovanför

2019-11-22: Lassas fäx med hörn BC där syllen byttes ut.

2019-11-22: Syllen skulle bytas från hörn BC fram till dörröppningen. Stommen vilar på en bra hörnsten.

2019-11-22: Gångjärnshaken hade släppt eftersom virket i gåten gått sönder.

2019-11-22: Eftersom gåten ska göras ny skulle den kunna göras kortare och ställas i syllen, som får skjuta ut i stället för att stå på stenen och dra i sig fukt.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Lassas fäx efter åtgärd.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Syllen har bytts ut till en grövre timmerstock.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Den utbytta stocken stämmer bättre i dimension med den befintliga väggen. Stocken är färsk och därför har det blivit viss blånad i ytveden men det påverkar inte hållbarheten.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Syllen förlängdes så att gåten nu vilar i stocken i stället för på stenen.

2020-10-08: Slutbesiktning

2020-10-08: Slutbesiktning

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Lassas loge, Västra Roteberg 10:6

Mark, grund och syllram

Beskrivning

Tidigare vilade logen på hörnstöd av betongfyllda plåtfat. Vid restaureringen i slutet av 1990-talet ersattes plåtfaten med en syllram och trästolpar.

Skador

Marken är mycket blöt kring logen och vatten trycks upp på flera ställen i byggnadens närhet. Sättningar och brist på rengöring kring syllramen har gjort att virket har fått rötskador på undersidan. Sättningar p.g.a. klena hörnstöd har knäckt virket i hörn DA.

Dörrar och portar

Beskrivning

En ny uppkörsbro tillverkades i slutet av 1990-talet.

Skador

Livslängden på en uppkörsbro är begränsad eftersom den är exponerad för väder och vind hela tiden.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER

- Virket till syllramen avverkades i Kälarne, Jämtland, och sågades i Arbrå av Magnus Wåhländer. Virket är fura med hög kärnandel. Syllramen bilades runt om och knutades ihop på Lassas verkstad i Bollnäs.
- Logen lyftes och stenar hämtades ur stenhögar som gjorts vid tidigare grävningar, inte ur äldre stenrosen, och lades in som bärande punkter. På framsidan A är det fyra bärande punkter och på bakre långsidan C är det tre punkter.

- Under framsidans hörn, BC och DA, grävdes marken ut och mindre sten lades i en ”påse” med markduk. På så sätt bildades en bred bärande yta som hörnstenen sedan kunde ställas på.
- En bärlina vid uppkörsbron skarvades med nytt virke för att få ut en knut som uppkörsbrons nya upplag skulle vila på. Skarven fästes med genomgående dymlingar som kilades.
- En mindre lagning av bärlinan vid uppkörsbron gjordes på andra sidan.
- Den nya syllramen lades in och de befintliga stolparna placerades på denna.

Lagningen av bärlinorna vid uppkörsbron utfördes som tillkommande arbeten och låg utanför åtgärdsförslaget.

- Ny uppkörsbro tillverkades lika den tidigare med bandsågat virke som spikades med blank spik. Fura av bra kvalitet användes. Björknäver lades mellan åsar och broplankor.

Två saker bör hållas under uppsikt:

- Trycket på skarven av bärlinan är stor och kan få den att gå isär. Ett järnband kan behöva läggas för att hålla ihop om skarven går isär.
- Färskt virke har använts i upplaget för uppkörsbron och det har påväxt eftersom platsen är fuktig. Påväxten bör försvinna när virket torkar.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Lassas loge, Västra Roteberg 10:6

2019-08-14: I hörn DA var sillramen krossad.

2019-08-14: På framsidan A stod ramen i jord och hade därför rötskador.

Uppkörsbron var borttagen vid fototillfället.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Lassas loge, Västra Roteberg 10:6

2019-08-14: Hörn AB stod på sten och har klarat sig bra.

2019-08-14: Långsidan C stod i marken och har rötskador i undersidan.

Marken är mycket blöt runt logen och djuren trampar marken nära syllramen.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Lassas loge, Västra Roteberg 10:6

2020-06-09: Virket besiktades där det låg upplagt hos Lassas i Bollnäs.

2020-06-09: Virket till syllramen avverkades i Kälarne, Jämtland.

Virket sågades av Magnus Wåhlander i Arbrå.

När planeringen att lyfta och palla upp logen påbörjades kunde det konstateras att den skarv som gjorts av en bärlina inte höll ihop.

Det var fuktskador i syllen där uppkörsbron legat mot. Det är ett omfattande arbete att byta syllen, och tidigare har enklare lagningar gjorts. Vi valde att behålla syllen som den är.

Foto: Martin Karlsson.

Den skadade bärlinan måste skarvas genom en liggande bladskarv som dymlas ihop.

Foto: Martin Karlsson.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Lassas loge, Västra Roteberg 10:6

2020-10-08: *Slutbesiktning* Lassas loge efter färdigställandet.

2020-10-08 : *Slutbesiktning* Ny uppkörsbro. Kärnan har vänts uppåt.

2020-10-08 : *Slutbesiktning* Stenraden närmast syllramen har rensats så att inget ska ligga mot virket.

2020-10-08 : *Slutbesiktning* I hörn AB och DA har småsten innesluten i markduk grävts ned som bärlager. Ovanpå står nya grundstenar.

2020-10-08 : *Slutbesiktning* Skarv i bärlina. Skarven har fästs med genomgående trädymlingar som har kilats.

2020-10-08 : *Slutbesiktning* Skarv i bärlina.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Lassas loge, Västra Roteberg 10:6

2020-10-08 : *Slutbesiktning*

2020-10-08 : *Slutbesiktning*

2020-10-08 : *Slutbesiktning*

2020-10-08 : *Slutbesiktning* Inhuggna strävor stabiliserar hörnstolparna.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Lassas loge, Västra Roteberg 10:6

2020-10-08 : *Slutbesiktning*

2020-10-08 : *Slutbesiktning*

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Lassas lada nr 9010, Västra Roteberg 10:6

Mark och grund

Beskrivning

Ladan åtgärdades 2019 då rötskadat timmer byttes.

Skador

Ladan står blött. Vid åtgärderna 2019 ställdes stommen på hörnstenar men dessa var så pass små att det fanns risk att ladan skulle sjunka snart igen.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER

- Ladan lyfts upp och nya, högre och bredare hörnstöd av sten placerades under bärande punkter.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER – Lassas lada nr 9010, Västra Roteberg 10:6

2019-09-11: Ladan åtgärdades 2019 men hörnstöden av sten var staplade av mindre sten. Eftersom ladan står blött skulle större stenar läggas in under hörnen.

2019-09-11: Mindre stenar skulle ersättas med större sten.

2020-10-08: *Slutbesiktning* Ladan har lyfts och placerats på nya hörnstöd.

2020-10-08: *Slutbesiktning* En bredare bas av sten har byggts så att det går att ställa större hörnstenar på denna.

2020-10-08: *Slutbesiktning*

2020-10-08: *Slutbesiktning*